

Világméretű Cserehálózat Információs Rendszerekhez (WISE)

A *World Information Systems Exchange (WISE)* 1975 júliusában létesült, nem profitszerző intézményként, új technológiák szakmai gyakorlati alkalmazására vonatkozó információk figyelésére és cseréjére.

A Cserehálózat története 1968-ig nyúlik vissza, amikor automatizált könyvtári rendszerek kialakításában érdekelt könyvtárvezetők és rendszertervezők kis csoportja megkezdte egy információcsere-program kidolgozását. A kezdetben informális cserében hamarosan 100-nál többen vettek részt, majd létrehozták az *Association for Library Automation Research Communications (LARC)* szakmai egyesületet, amely végül 80 országra terjesztette ki tevékenységét s taglétszáma elérte az 1300-at.

A LARC-ot számos más szakterület kezdettől úgy tekintette, mint az igényeiknek megfelelő *információs rendszer prototípusát*. Négy évi tanulmányozás után végül olyan szakértői csoportot hoztak létre, amely kidolgozta a 14 szakterület igényeit figyelembe vevő cserehálózat, a WISE létrehozásának terveit.

Az 1975-ben létrejött WISE szervezetébe a LARC 1976. január 1-én épült be, mint az előbbinek egyik részlege.

A Cserehálózat célja és felépítése

A WISE szervezése során az elsődlegesnek tekintett feladatok az alábbiak voltak:

- az új technológiák információs rendszerekben való alkalmazásának tapasztalatok cseréjében való együttműködés szorgalmazása;
- más információ-szolgáltató hálózatokban gyűjtött, értékes információs források feltárása és közreadása;
- a technológiai újdonságokat saját területükön alkalmazók munkájának támogatása.

A WISE jelenleg 14 – egy-egy szakterületet képviselő – részlegről épül fel: mezőgazdaság; építészet; biológiai tudományok; kémia; kommunikáció; műszaki tudományok; technológia; oktatás; nyomdatechnika; közigazgatás; egészségügy; ipari és bankügyek; jog; könyvtárügy és informatika; népességtudomány.

A Cserehálózat élén *Végrehajtó Testület* áll, amelyben az egyes részlegek választott tisztségviselői, az igazgatóság tagjai, valamint a WISE jogásza és főkönyvelője vesz részt. Az igazgatóság három tagú: főigazgató, titkár és gazdasági igazgató.

A WISE tervezett tevékenysége

Ismeretes, hogy a *rendszertervezők zöme munkaidejének legalább 30%-át információszerezésre fordítja*. Jól

szervezett tájékoztató szolgáltatásokkal olyan csökkenés volna elérhető, amely több ezer újabb rendszerszervező beállításával egyenértékű. A WISE ezért a következő *szolgáltatásokat* kívánja bevezetni:

- Havi tájékoztató bulletin kiadása*, amely a WISE-tag kliringállomások, szervezetek, autonóm csoportok révén hozzáférhető információkra, dokumentációkra, referenz anyagokra hívja fel a figyelmet.
- A kiadókkal folytatandó tárgyalások révén a WISE el szeretné érni, hogy a nagy mennyiségben megjelenő, de nem eléggé hasznosított *kiadványokhoz a WISE tagjai kedvezményes áron juthassanak hozzá*.
- Irodalomkutatás* széles körű saját állomány és számítógépes feldolgozás révén, nem-tagoknak is előfizethető.
- Évente adattárak kiadása* a WISE-hoz tartozó szervezetek dokumentációs gyűjteményeiről.
- Tapasztalatcsere-utazások*.
- Szemináriumok* és más továbbképzési formák.
- Az egyes szakterületi részlegek *publikációi*, továbbá a WISE negyedéves folyóirata.
- A nyilvános vagy korlátozottan hozzáférhető *rendszer-dokumentációk feltárása*, kívánságra is.

Tervek szerint a WISE regionális szervezeteket is ki fog építeni, ezeknél a speciális helyi igények kerülnek előtérbe.

A WISE-tagság

A Cserehálózat valamennyi részlegébe elfogad tagokat. *Négyféle tagsági típus létezik:*

- Társult tagság*. Ezek az intézményi tagok nem részleg-, hanem hálózat-szinten tagok, szavazati joggal rendelkeznek. Az évi tagsági díj 350 \$. A tervezett szolgáltatásokat ingyenesen, vagy kedvezményes áron kapják.
- Pártoló tagság*, elsősorban software, hardware vagy más szolgáltatásokat nyújtó intézményeknek ajánlható. Évi díja 500 \$, melyért a tervezett szolgáltatásokban való részesedés mellett kedvezményes hirdetési lehetőséget kapnak a WISE folyóirataiban.
- Szervezeti tagság* a WISE iránt érdeklődő intézmény munkatársainak csoportos belépési lehetősége, évi 200 \$-ért öt, vagy évi 135 \$-ért három munkatársra. A tervezett szolgáltatásokban a belépett tagok részesülnek.
- Egyéni tagság* évi 50 \$-ért, a tervezett szolgáltatásokban némileg csökkentett mértékben részesülnek.

A WISE perspektívái

Az elmúlt évtizedben különböző kormányok dollár-milliárdokat költöttek a szakmai közösségek számára létfenntartású információs eszközök kialakítására.

Az olyan kormányközi törekvések, mint pl. az UNISIST, nem maradtak hatástalanok azokra, akik a tudományos információk cseréjével foglalkoznak. Itt az ideje azonban annak, hogy olyan információcseréhálózatok alakuljanak ki, amelyek a speciális szakmai szempontokra is tekintettel vannak.

Nemzeti szinten a technológiai fejlesztésre vonatkozó állami kutatások a közpénzek jelentős hányadát emésztették fel. A szakmai közösségek jobb információk ellátására számos terv és program született, de közülük igen sok végül semmit sem segített a szakmai problémák megoldásában. A tervek készítői számára sokszor maguk az igények sem voltak világosak, s az állami támogatás is egyre késett.

A WISE álláspontja szerint az optimális megoldás nem kereshető kormány- vagy kormányközi szinten, csak a magánkezdeményezésben. És mivel ma már egyetlen szervezet sem képes kielégítően lépést tartani az új technológiák szakmai alkalmazásának problémáival, az információk gyűjtése, szervezése és szétsugárzása csak munkamegosztással érhető el.

Napjainkban a szakmai ismeretek iránti igény növekedése kezdi meghaladni az egyes ember lehetőségeit. A teljesítmény minősége ugyanakkor csökken. Olyan új szakmai vezetésre volna szükség, amely keresi és üdvözli a változásokat, új és jobb utakat keres a szolgáltatások minőségének javítására. Mindehhez az információcserében való sokkal aktívabb részvételre van szükség.

A WISE természetesen nem számít arra, hogy ily módon megválthatja a világot. De az a csekély hozzájárulás is, amit tehet, meghatározóvá válhat. A WISE hasznossága végső soron a szakmai közösségeken múlik.

/Network, 2. köt. 12. sz. 1975. p. 15–20./

* * *

(Sárdy Péter)

SCIDOC: fénylyukkártyás rendszer gyógyszerészeti szakirodalom visszakeresésére

A fénylyukkártyás rendszerek igen alkalmasak gyógyszerekkel, betegségekkel, anatómiai fogalmakkal stb. kapcsolatos információk keresésére, mert ezen a területen a terminológiai ellenőrzés könnyen biztosítható.

A SCIDOC (*Searle Co-ordinate Index to Documents*) a Searle cég állományának korábbi cédulaindexét kívánja helyettesíteni. A közel 20 ezres állományt ennek érdekében újraindexelték.

A dokumentumok 5 orvosi szakcsoport valamelyikén belül kaptak folyó sorszámot. Ezért a rendszerben öt fénylyukkártya sorozatot kezelnek. A bibliográfiai leírást két katalóguslapon, szerző ill. azonosító szám szerint rendezve tárolják.

Az egyes SCIDOC szakcsoportokról 10 000 pozíciós fénylyukkártyarendszer készült. Csoportonként maximum 2000 tárgyszóra számítanak, amelyek közül 500

saját fénylyukkártyával rendelkezik, a kevésbé gyakoriak három karakteres (két betű, egy szám) kódot kapnak és három lyukkártya együttes használatával kereshetők vissza.

A SCIDOC indexnyelvének alapjául az *Index Medicus Medical Subject Headings* (MESH) jegyzékét használták fel. A teaurusz cédula formában használható. Jelenleg 6000 szóból áll, ezek egyrésze azonban utaló. Az egyes dokumentumok indexelésére átlagosan 12 tárgyszót használnak. A lyukasztatást külső céggel végeztetik.

A rendszer költségei elfogadhatóak. A heti input 50 dokumentum körül van, ezek feldolgozása kb. 10 óra szakmai és 30 óra egyéb ráfordítást igényel. Az alacsony anyagköltségek miatt dokumentumonként az összköltség 1 font körül van. A rendszer igen széles körű használatnak örvend, s a bonyolult kérdések megválaszolása sem vesz igénybe többet 20 percnél.

A berendezésekkel kapcsolatos induló költségek 300 fontot tettek ki. A használat első 18 hónapja alatt sem az alkalmazott anyaggal, sem a berendezésekkel probléma nem volt.

/BIRD, P. R.: SCIDOC: a feature card system for retrieval of pharmacology literature = Aslib Proceedings, 28. köt. 4. sz. 1976. p. 174–175./

(Sárdy Péter)

* * *

Több nyelvű információs rendszerek

Luxembourgban 1977. május 3–6-án rendezte meg a CEC (*Commission of the European Communities = Európai Közösség Bizottsága*) az Információs Rendszerek és Hálózatok 3. Európai Kongresszusát, melynek témája a nyelvi korlátok áthidalása.

Az 1973. évi kongresszus az információs rendszerek, az 1975. évi az információs hálózatok technikai és szervezési kérdéseit tanulmányozta.

Az EURONET (*European Information Network = Európai Információs Hálózat*) 1977-ben lesz működőképes. A terv szerint a Közösség minden kutatóját, mérnökét és vezetőjét fogja mindennemű műszaki-gazdasági információval ellátni. Az optimális kommunikáció, valamint az információs szolgáltatások országos koordinációja csak a nyelvi akadályok megszüntetésével valósulhat meg.

Ezért a 3. kongresszus programja az alábbi témákat öleli fel: 1. nyelvoktatás és hasznosítás az Európai Közösségben; 2. szemantika, terminológia és szótárszerkesztés, beleértve a gépesítést a terminológiai források gyors hozzáférhetősége céljából; 3. nyelvészet, nyelvtan, mondattan, beleértve a számítógép alkalmazását; 4. fordítás és tolmácsolás, fordítási segédesszközök, gépi fordítás; 5. több nyelvű teauruszok és információkereső rendszerek; 6. gépi fordítás.

/FID News Bulletin, 26. köt. 6. sz. 1976. p. 66./